

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod ordinati, in quadam dignitate prae aliis constituuntur; ideo ex quadam honestate requiritur in eis claritas quadam, non de necessitate sacramenti, sed de necessitate praecepti: ut scilicet sint bonae famae, bonis moribus ornati, non publice poenitentes. Et quia obscuratur hominis claritas ex vitiosa origine, ideo etiam de illegitimo thoro nati a susceptione ordinum repelluntur, nisi cum eis dispensetur; et tanto est difficilior dispensatio, quanto eorum origo est turpior.

Ad primum ergo dicendum, quod irregularitas non est poena iniquitati debita; et ideo patet quod illegitime nati non portant iniquitatem patris ex hoc quod irregulares sunt.

Ad secundum dicendum, quod ea quae per actum committuntur, possunt per poenitentiam et actum contrarium aboleri; non autem ea quae ex natura sunt; et ideo non est simile de vitioso actu et vitiosa origine.

Solutio IV. Ad quartam quaestionem dicendum, quod, sicut ex dictis patet, aliquis efficitur ineptus ad susceptionem ordinis vel propter impedimentum actus, vel propter impedimentum claritatis personae; et ideo patientes defectum in membris impediuntur a susceptione ordinis, si sit talis defectus qui maculam notabilem inferat, per quem obscuratur personae claritas, ut abscessio nasi; vel periculum in executione facere possit; alias non impediuntur. Haec autem integritas exigitur de necessitate praecepti, sed non de necessitate sacramenti.

Et per hoc patet solutio ad objecta.

QUAESTIO III.

Deinde quaeritur de simonia; et circa hoc quaeruntur tria: 1.º quid sit; 2.º in quibus fiat; 3.º qualiter.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum definitio data de simonia sit competens.
(2-2, qu. 100, art. 2.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod definitio de simonia data sit incompetens, scilicet: *Simonia est studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum.* Quia ex simonia aliquis efficitur irregularis. Sed pro sola voluntate nullus efficitur irregularis. Ergo simonia non consistit in sola voluntate.

2. Praeterea, illa sola peccata fiunt per studium quae ex certa malitia committuntur. Sed simonia non semper committitur ex certa malitia, sed quandoque ex infirmitate vel ignorantia. Ergo in definitione eius *studiosum* poni non debet.

3. Praeterea, omne peccatum in electione principaliter consistit. Sed voluntas eligens non est de impossibili, ut dicitur in 3° Ethic., cap. 4 vel 5. Cum ergo emere spirituale sit impossibile, quia donum Dei pecunia non possidetur, ut dicitur Aet. 8; in definitione peccati simoniae, voluntas emendi spirituale poni non debet.

4. Praeterea, simonia a Simone mago dicitur. Sed ille noluit vendere spiritualia, sed emere. Ergo non debet poni venditio in definitione simoniae.

5. Praeterea, omnibus temporalibus propter spiritualia uti debemus. Si ergo in emptione an-

nexorum spiritualibus simonia consistit, omnis emptio vel venditio simonia erit, quod falsum est.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod simonia sit haeresis. Quia Gregorius in Registro (1) dicit: *Altare, decimas et Spiritum sanctum emere vel vendere, simoniacam haeresim esse nullus fidelium ignorat.*

2. Praeterea, nullum peccatum est gravius infidelitate. Sed simonia est gravius: quia in Decretis dicitur, causa 1, quaest. 2 (2), quod *impia (5) haeresis Macedonii, et eorum qui circa ipsum sunt, est tolerabilior quam simonia.* Ergo simonia est haeresis.

Sed contra, omnis haeresis est contra aliquem articulum fidei, de quo non recta opinio habetur. Sed aliquis simoniacus potest habere rectam opinionem de omnibus articulis fidei. Ergo non est haeresis.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod simoniacus non perdat executionem ordinis. Quia contingit in ordinatione alicujus committi simoniam eo ignorante. Sed homicidium casuale propter hoc quod est per ignorantiam commissum non facit irregularitatem. Ergo et similiter ille qui simoniae ordinatur.

2. Praeterea, ab eo qui non habet executionem ordinis, nullus debet accipere sacramentum. Sed ab eo quem scio simoniacum, deo ordine accipere si mihi praecipiat, non incediens sim. Ergo non amittit ordinis executionem.

3. Sed contra, videtur quod simoniacus nec ordinem recipiat. Quia defectus intentionis evacuat sacramentum. Sed ille qui pretio aliquid intendit acquirere in susceptione ordinis, non intendit suscipere quod Ecclesia tradit, quia illud non cadit sub pretio: Ergo suscipit ordinem.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod materia moralium virtutum dividitur in passiones et actiones, ut in 3° lib., dist. 55, dictum est. Sicut autem in passionibus potest esse peccatum ex eo quod non oportet, vel quantum, vel quomodo, et sic de aliis circumstantiis; ita et in actionibus; unde in emptione et venditione, quae sunt quaedam actiones, potest esse peccatum vel in quid vel in quantum. Si in quantum, sic est injustitia; sicut cum quis emit aut vendit non iusto pretio: si autem in quid, ut cum vendit aut emit quod non cadit sub pretio, sic est peccatum simoniaci. Et quia omne peccatum in actu voluntatis consistit, ideo in definitione simoniae haec tria praedicta ponuntur; et primo actus voluntatis in hoc quod dicit: *Studiosa voluntas*; secundo materia proxima hujus peccati, scilicet emptio et venditio, ibi: *Emendi vel vendendi*; tertio materia remota, scilicet objectum actionis praedictae, ibi: *Spirituale, aut spirituali annexum.*

Ad primum ergo dicendum, quod homines judicant ea quae foris parent, sed Deus intuetur cor,

(1) Sive potius Gregorius VI, ut cap. *Presbyter*, causa 1, notat appendix (*Ex edit. P. Nicolai*).

(2) Ex Tarasii ad Adrianum Papam epistola desumptum est, cap. *Eos* (*Ex edit. P. Nicolai*).

(3) Nicolai ipsa.

ut dicitur 1 Reg. 16; et ideo in simonia, et in omnibus aliis peccatis, ex sola voluntate efficitur aliquis peccator secundum reatum poenae, quae ad iudicium Dei pertinet, sed non quantum ad reatum poenae quae pertinet ad iudicium Ecclesiae; unde homicida voluntate incurrit reatum poenae aeternae, sed non irregularitatem, vel excommunicationem, vel aliquid hujusmodi; et similiter dicendum est de simoniacis.

Ad secundum dicendum, quod unumquodque debet definiiri secundum completum esse scum. Complemenum autem peccati et virtutis consistit in electione: et ideo electio ponitur et in definitione virtutis, et in definitione peccati; et hanc electionem importat studiosa voluntas.

Ad tertium dicendum, quod aliquid dicitur spirituale dupliciter. Uno modo per essentiam, sicut gratia et virtutes; et ista non possunt aliquo modo vendi; nec super hoc voluntas deliberata emptionis cadere potest. Alio modo dicitur spirituale per causam, sicut sacramenta quae sunt causa gratiae; et ista, in quantum sunt corporalia quaedam, habent speciem quod vendi possunt, quamvis non ex hoc quod sunt spiritualia; et sic in eis committitur simonia.

Ad quartum dicendum, quod Simon magus spiritualia emere voluit, ut postea venderet; et ideo in ejus emptione etiam venditio continebatur implicite; et propter hoc secundum communem usum loquendi uterque vocatur simoniacus, emens et vendens; sed tamen, si distincte loqui volumus, ementes dicuntur simoniaci, vendentes Gieziae: quia Giezi spiritualia vendere voluit, ut patet 4 Reg. 4.

Ad quintum dicendum, quod spiritualia in praedicta definitione accipiuntur, ut dictum est, quae sunt spiritualis gratiae causa, sicut sacramenta: sed spiritualibus annexa, quae ad usum horum sunt deputata, sicut calices, et bona ecclesiastica, quae sunt deputata ad usum ministrorum: non autem dicuntur spiritualibus annexa quibus potest esse usus in spiritualibus, si non sint ad hoc specialiter deputata.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod aliquid attribuitur alteri dupliciter. Uno modo simpliciter, alio modo propter similitudinem actus: sicut dicit Philosophus (in 7° Ethic., cap. 4), quod incontinentes quandoque dicuntur intemperati, quia faciunt quae intemperati, sed non eodem modo: sicut etiam dicit quod Milesii stulti non sunt, sed operantur quae stulti; et secundum hoc dicendum, quod simoniaci non sunt proprie et per se loquendo haeretici, cum non habeant aliquam falsam opinionem; sed dicuntur haeretici propter similitudinem actus, quia ita operantur ac si aestimarent donum Spiritus sancti pecunia possideri: quae aestimatio esset haeretica. Unde Gregorius in Registro (1) dicit: *Cum omnis avaritia sit idololatriam servitus; quisquis hanc in ecclesiasticis dignitatibus dandis non praecevet, infidelitatis perditioni subjicitur, etiam si fidem quam negligit, tenere videatur.*

Ad secundum dicendum, quod ratione falsae aestimationis quam simoniacus in actu demonstrat, dicitur simonia esse gravius quam Macedonii haeresis, qui posuit Spiritum sanctum esse Patris et

Filii servum. Simoniaci autem ostendunt in suo actu se aestimare quod sit servus hominis, si ab homine potest emi et vendi. Vel dicendum, quod dicitur gravius peccatum propter pronitatem ad ipsum ex cupiditate humana, et propter nocentum majus, quia totum ordinem Ecclesiae pervertit.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod efficacia sacramentorum non est ex humano merito; et ideo propter hominis peccatum non impeditur sacramentum; unde peccatum simoniae nec sacramentum suscipiendum impedit, nec susceptum tollit. Potest tamen impedire ultimam rem sacramenti, si sit peccatum ex parte recipientis. Sed tamen per simoniam aliquid ab executione ordinis aut officii suspenditur. Sed in hoc distinguendum est. Quia si dicatur simoniacus ex hoc quod recipit ordinem per simoniam, non recipit executionem, et est ipso jure suspensus et quo ad se, et quo ad alios; et ponitur ulterius per depositionem, quando constituitur de crimine iudici. Si autem dicatur simoniacus, quia contulit ordinem simoniae, vel quia dedit vel recepit simoniae beneficium, vel quia mediator fuit simoniae; si sit occultum, suspensus est ipso jure quo ad se; si autem manifestum est, suspensus est quo ad se, et quo ad alios. Et iterum ille qui recipit beneficium per simoniam, tenetur ad restitutionem omnium fructuum perceptorum, et beneficio renuntiare.

Ad primum ergo dicendum, quod propter homicidium non fit aliquis defectus in ipsa ordinatione, sed in ordinato tantum; et ideo sufficit quod ordinatus sit immunis ab homicidio: sed per simoniam fit defectus in ipsa ordinatione; et ideo etiam si ipse sit immunis, tamen est suspensus, quando ad notitiam ejus devenit.

Ad secundum dicendum, quod quando est manifestum crimen simoniae, tunc amittit executionem, et suspensus est quo ad se et quo ad alios; sed quando est occultum, tunc est suspensus quo ad se tantum; et ideo si sit manifestum, secundum quod in jure aliquid dicitur manifestum; tunc nullo modo aliquis debet obedire, nec ab eo ordinem suscipere. Si autem non sit manifestum; si non potest subterfugere, debet obedire, etiam si ipse sciat eum esse simoniacum qui ordines celebrat.

Ad tertium dicendum, quod ipse non intendit emere illud quod est per se spirituale, ut characterem; sed operationem ministri, quae est corporalis, et causa sacramentalis rei spiritualis.

ARTICULUS II.

Utrum sacramenta possint emi et vendi sine simonia.
(Ubi supra.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod sacramenta possint emi et vendi sine simonia. Quia finis omnium sacramentorum est regnum caelorum, et remissio peccatorum. Sed regnum caelorum emittitur, ut Gregorius dicit (hom. 5 in Evang.): *Regnum caelorum tantum valet, quantum habes*; et Dan. 4, 24, dicitur: *Peccata tua elemosinis redime.* Ergo multo fortius sacramenta emi possunt absque vitio simoniae.

2. Praeterea, matrimonium sacramentum quoddam est. Sed matrimonium aliquando contrahitur interveniente pactione de aliqua pecunia solvenda

(1) Nimirum lib. 9, epist. indict. 4, epist. 55, Theodorico Regi Francorum scripta, ex qua refertur in Decretis, cap. *Cum omnis* causa 1, quaest. 1 (*Ex edit. P. Nicolai*).

sine peccato. Ergo sacramenta licite possunt emi.

5. Praeterea, baptismus est sacramentum primum. Sed in aliquo casu, scilicet quando sacerdos sine peccato puerum baptizare nollit, aliquis possit emere baptismum sine peccato simoniae, ne puer in aeternum periret absque baptismo (1) decedens. Ergo sacramenta possunt emi sine peccato.

4. Praeterea, in Missa conficitur eucharistia, quae est sacramentum sacramentorum. Sed licet cantare Missam pro aliquo pretio, quia nemo debet suis stipendiis militare, ut dicitur 1 Corinth. 9. Ergo etc.

3. Praeterea, Extra. de praebend. (cap. *Significatum est*) dicitur, quod quidam canonici sacerdoti cuidam unam praebendam in Ecclesia dederunt, ut Missam de beata Virgine quotidie celebraret; et Papa (2) quotidie confirmat illam petitionem. Ergo idem quod prius.

6. Praeterea, absolutio quoddam sacramentale est. Sed quidam accipiunt pecuniam, ut ab excommunicatione absolvant. Ergo etc.

7. Praeterea, episcopalis potestas, quamvis non sit ordo, tamen quoddam sacramentale est. Sed licet in aliquo casu dare pecuniam, ut ad episcopatum perveniat, sicut cum quis malitiose impedit, ut ab impedimento cesset. Ergo sacramentalia licite vendi possunt.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod etiam in emptione vel venditione aliorum spiritualium non committatur simonia. Quia totum ecclesiasticum officium quoddam spirituale est. Sed quidam accipiunt certos redditus ad anniversarium celebrandum. Ergo spiritualia possunt sine simonia emi et vendi.

2. Praeterea, oratio est maxime spirituale. Sed aliquis potest dare pecuniam bonis viris, ut orent pro eo, secundum illud quod dicitur in Luc. 16, 9: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*. Ergo etc.

5. Praeterea, 1 Reg. 9, dicitur de Saul, et 5 Reg. 15, de uxore Hieroboam, quod attulerunt pretium sanctis Prophetis. Sed prophetia est spirituale (3) donum Spiritus sancti. Ergo idem quod prius.

4. Praeterea, praedicationis est res spiritualis. Sed Paulus praedicabat pro temporalibus, ut fierent collectae pauperibus, ut patet 1 Corinth. ult. Ergo etc.

3. Praeterea, praedicatori licet accipere stipendia pro sua praedicatione, ut patet 2 Corinth. 9. Sed Apostolus stipendia nominaliter ibi temporalia quae praedicatoribus debentur. Ergo licet temporalia pro spiritualibus accipere.

6. Praeterea, correctio est quid spirituale, et visitatio. Sed praelati pro visitationibus accipiunt temporalia, quidam etiam pro pecunia occultant peccatum quod manifestare tenentur. Ergo etc.

7. Praeterea, religionis status quoddam bonum spirituale est. Sed in quibusdam monasteriis, praecipue monialium, exigitur aliquid ab eis quae ibi recipi debent. Ergo licet spiritualia dare pro temporalibus.

8. Praeterea, scientia est quoddam spirituale bonum. Sed licet magistris artium accipere aliquid pro doctrina sua. Ergo etc.

(1) Al. sine baptismo. Item a baptismo.

(2) *Nicolaus* omittit quotidie notatque ad marginem; scilicet Alexander III Praeposito et Capitulo Insulensis rescribens.

(3) Forte speciale.

9. Praeterea, iudicium spirituale bonum est, similiter patrocinium in causis, et testimonium ferendum. Sed pro omnibus his potest accipi pecunia vel munus aliquod. Ergo etc.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod etiam non committatur simonia in venditione eorum et emptione quae sunt spiritualibus annexa. Nihil enim est magis spiritualibus annexum quam vasa sacra. Sed illa necessitate vendi possunt licite. Ergo etc.

2. Praeterea, jus sepulturae spiritualibus annexum est. Sed Abraham emit ab Emor speluncam duplicem in sepulturam (cap. 25). Ergo sine simonia emi potest quod est spiritualibus annexum.

5. Praeterea, jus patronatus est quoddam spirituali annexum. Sed potest sine simonia vendi, quia transit cum universitate, ut Decretalis (Alexander III. Extra. de jurepat.) dicit, et in feudum concedi potest. Ergo annexum spiritualibus potest licite vendi.

4. Praeterea, decimae sunt annexae spiritualibus. Sed licet emere eas: quia possunt in feudum laicis concedi, et ab eis redimi. Ergo possunt vendi et emi annexa spiritualibus.

3. Praeterea, jus primogeniturae spiritualibus annexum videtur; unde primogeniti ante legem sacerdotis officio fungebantur. Sed Jacob emit jus primogeniturae ab Esau Gen. 25. Ergo idem quod prius.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam questionem, quod cum sacramenta contineant et causent gratiam, non possunt licite vendi aut emi propter tria. Primo, quia dispensator sacramenti non est dominus, sed minister; emptio autem debet fieri a domino rei. Secundo, quia pretium emptionis ponitur quasi mensura adaequans illud quod emittitur, unde a mensurando nunquam dicitur, secundum Philosophum in 3 Ethic. (cap. 8, vel 9); gratia autem non potest commensurari alicui corporali bono; unde injuriam gratiae facit qui sacramenta gratiae vendit aut emit. Tertio, quia gratia ex hoc nomen accipit quod gratis datur; unde contra rationem gratiae facit qui sacramenta gratiae quasi venalia tractat.

Ad primum ergo dicendum, quod locutiones illae sunt metaphoricae, et per similitudinem de emptione loquentes, ipsum meritum emptionem vocantes: quod quidem emptio non est, quia Deo ex nostro merito nihil accrescit, nec meritum nostrum est aequivalens praemio.

Ad secundum dicendum, quod matrimonium non solum est sacramentum, sed etiam naturae officium; et ideo ex illa parte qua est sacramentum, in dispensatione ministrorum Ecclesiae consistens, non cadit sub emptione; unde secundum canones committit simoniam qui pro benedictione nubentium pecuniam exigit; sed ex illa parte qua est in officium naturae, nihil prohibet pro matrimonio pretium accipere, vel conditionem de re temporalia accipienda interponere, sicut nec in aliis officiis civilibus et corporalibus.

Ad tertium dicendum, quod in casu illo debet aliquis emere aquam a sacerdote, et ipsemet puerum baptizare, quia in casu necessitatis licet baptizare etiam mulierem; nec debet aliquo modo pro ipso baptismo sacerdoti pecuniam dare; et similiter est de adulto, nisi quando potest differri quousque ad

superiorem recurratur, ut ab eo baptismus suscipiatur, cui ex officio competit dare.

Ad quartum dicendum, quod facere pactionem de Missa celebranda est simoniae semper. Si tamen non habet alios sumptus, et non tenetur ex officio Missam cantare; potest accipere denarios, sicut conducti sacerdotes faciunt, non quasi pretium Missae, sed quasi sustentamentum vitae.

Ad quintum dicendum, quod ibi non fuit aliqua pretio, sed illi praebendae annexum fuit illud officium cantandi Missam talem.

Ad sextum dicendum, quod pro absolutione non debet exigi pecunia; sed tamen ei qui absolvitur, potest imponi pecuniaria poena; unde licet aliquid exigere quasi poenam: in quo tamen cavendum est ne talis exactio magis cupiditati quam correctioni adscribatur.

Ad septimum dicendum, quod ibi est distinguendum: quia si non est sibi acquisitum jus per electionem, nullo modo potest pecuniam dare adversario si desistat; si autem est ei acquisitum jus, potest aliquid dare, non ut pretium praedicationis, sed ut redemptionem vexationis propriae.

Solutio II. Ad secundam questionem dicendum, quod actus aliquis potest spiritualis dici vel quantum ad suum principium quod competit alicui ex aliquo spirituali dono vel officio; vel quantum ad sui finem, ut quando per actum ad aliquid spirituale pervenitur. In actibus ergo qui primo modo spirituales sunt, quia spirituale est ex parte agentis, nullo modo sine simonia potest aliquis locare actus suos; sed potest aliquid accipere in sustentationem vitae: in secundis autem actibus, quia spiritualitas non est ex parte agentis, potest etiam emere vel vendere operas suas; sed non vendere hoc spirituale quod ex ejus actu acquiritur.

Ad primum ergo dicendum, quod anniversarium celebrare est spiritualis actus primo modo; et ideo nullo modo licet praeseri pro eo celebrando; si tamen cum devotione aliquid detur Ecclesiae, Ecclesia tenetur celebrare pro illis pro quibus rogatur.

Ad secundum dicendum, quod oratio est spiritualis primo et secundo modo, quia ex spirituali devotione efficaciam habet, et aliquid spirituale debet in ea fieri; unde nullo modo debet sub pretio poni; nec illi qui dant pecuniam pauperibus, ut pro eis orent, orationem emunt, sed animos pauperum alicuius ad orandum pro se, et eos sibi faciunt debitores.

Ad tertium dicendum, quod, sicut dicit Hieronymus super Michaeam (cap. 2), talia munera exhibebantur Prophetis magis in sustentationem eorum, ut spiritualibus vacarent libere, quam ad emendum munera prophetiae: quia actus prophetiae spirituales sunt primo modo.

Ad quartum dicendum, quod praedicare pro pecunia potest intelligi dupliciter. Uno modo ut pecunia sit pretium praedicationis; et sic nullo modo licet; alio modo ut pecunia datio sit res quaedam praedicationis; et ita potest aliquis praedicare pro pecunia, sicut pro aliis operibus meritoris, in quantum meretur dans, et sublevaratur defectus recipientis; et sic Apostolus pro collectis faciendis praedicaavit: non tamen in pecuniae collatione ponendus est praedicationis finis.

Ad quintum dicendum, quod stipendia debentur praedicatoribus ad sustentationem victus, ne cogantur relinquere verbum Dei, et circa procuranda sibi

necessaria occupari; non autem debentur eis quasi pretium praedicationis.

Ad sextum dicendum, quod correctio, sive visitatio, est spiritualis actus primo modo, quia alicui ex spirituali officio competit; unde simoniam committit qui pecuniam accipit, ut peccatum quod tenetur revelare aut punire, non revelet nec puniat; nec etiam pro visitatione facienda accipienda est procuratio quasi pretium visitationis, sed quasi debita ex ordinatione Ecclesiae ad sustentationem; et similiter est de procuratore moderata quam accipere possunt Episcopi in consecratione Ecclesiarum secundum Ecclesiae determinationem.

Ad septimum dicendum, quod cum possessiones alicujus loci religionis non sufficiunt ad sustentandum plures, tunc potest exigi ab eo qui in loco illo vult Deo servire, non quasi pretium religionis, sed ut habeat monasterium unde ei possit providere; et ideo non committitur simonia. Si autem sine gravamine Ecclesiae potest recipi, simoniam est aliquid pro receptione exigere.

Ad octavum dicendum, quod docere artes liberales est actus spiritualis secundo modo; et ideo licet magistris artium vendere labores suos, sed non scientiam sive veritatem, quae spiritualis est; unde dicitur Prov. 25, 25: *Noli vendere scientiam, et doctrinam et gloriam*.

Ad nonum dicendum, quod iudex ex officio suo tenetur iudicium reddere: similiter etiam quilibet tenetur ex hoc quod est iudicio subditus, ad verum testimonium reddendum. Sed advocatus non tenetur patrocinium suum causae praestare, nec jurisperitus dare consilium; et ideo, sicut dicit Augustinus ad Macedonium (epist. 34, prope finem), non debet iudex vendere verum iudicium, aut testis, verum testimonium, quia advocatus vendit iustum patrocinium, et jurisperitus verum consilium. Non enim advocatus vendens iustum patrocinium, iustitiam vendit, quae est spiritualis, sed actum suum; et similiter dicendum est de consilio jurisperiti. Sed iudex vendendo verum iudicium, simoniam committit, si sit spiritualis iudex: alias non committit simoniam, sed graviter peccat; et similiter dicendum est de teste.

Solutio III. Ad tertiam questionem dicendum, quod sicut ex dictis patet, spirituale quod sub pretio poni non debet, est duplex; scilicet ipsa res sacra, ut sacramenta; et actus competens alicui ex officio sacro; et secundum hoc etiam est duplex spirituali annexum: quoddam annexum est ipsis sacramentis, sicut vasa sacra, et huiusmodi; quaedam sunt annexa officiis sacris, sicut decimae, et juspatronatus, secundum quod juspatronatus est potestas praesentandi clericum ad beneficium ecclesiasticum; et in utroque committitur simonia quantum ad id quod de spiritualitate habet.

Ad primum ergo dicendum, quod vasa sacra nullo modo ratione consecrationis vendenda sunt, ut scilicet pro consecratione eorum aliquid plus exigatur; tamen in necessitate Ecclesiae possunt vendi ex parte ejus quod in eis est non spirituale, scilicet materia auri; et tunc si venduntur ecclesiasticae personae, possunt integra vendi; si autem venduntur aliis non ad usum Ecclesiae, debent prius frangi praemissa oratione, ne sancta ab aliis tractentur quam a ministris Ecclesiae.

Ad secundum dicendum, quod venditio sepulturae potest intelligi dupliciter. Uno modo quod

vendatur terra sacra in sepulturam; et de hoc est similis ratio ac de venditione sacrorum vasorum, quia coemeterium consecratum potest vendi ratione terrae in necessitate Ecclesiae, sicut et calix ratione materiae; non autem potest vendi ratione consecrationis, ut scilicet aliquis pro pecunia ibi sepeliatur. Abraham autem non peccavit emens speluncam duplicem: quia spelunca illa non erat consecrata in sepulturam: vel si erat consecrata, transivit possessio ejus in jurisdictionem cum universitate agri. Emor autem reprehenditur, quia decidit a bona intentione quam prius habuit, volens gratis dare, cum postea eam carissime venderit: vel, ut quidam dicunt, Abraham non peccavit redimens jus quod habebat sepeliendi mortuum: quod quamvis ei Emor non denegaret, tamen sciebat Abraham quod ille molestie acciperet, nisi pretium daretur. Sed primum melius videtur. Alio modo dicitur vendi sepultura, si pro officio quod a sacerdotibus in sepultura funeris dicitur, aliquid exigatur; et hoc non licet, ut ex dictis patet. Tamen si consuetudo est quod aliquid detur, potest per superiorem correctio adhiberi in illos qui denegant dare quod consuetudo exposcit.

Ad tertium dicendum, quod jus patronatus per se vendi non potest, nec in feudum dari. Si autem villa vendatur, et in feudum detur, cui annexum est jus patronatus, transit cum universitate ad illum cui villa datur, vel qui eam emit, non quasi jus patronatus sub venditione cadat.

Ad quartum dicendum, quod jus percipiendi decimas sequitur spirituale officium, quia debetur ministris Ecclesiae: nec laici possunt habere hujusmodi jus, quamvis aliquando ad tempus fructus decimarum laicis concessus sit propter aliquam Ecclesiae necessitatem; et tunc hoc modo quo laicis dari potest, ab eis potest redimi ex auctoritate Episcopi. Tamen una Ecclesia non potest ab alia emere jus percipiendi decimas.

Ad quintum dicendum, quod jus primogeniturae debebatur Jacob ex divina institutione; et ideo non peccavit emens, sed redemit vexationem suam. Sed Esau vendens peccavit.

ARTICULUS III.

Utrum simonia committatur illis tribus modis quos Urbanus Papa determinat. — (2-2, qu. 100, art. 3.)

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod simonia non committatur illis tribus modis quos Urbanus Papa determinat, dicens (cap. *Salvator* causa 1, quaest. 5): *Quisquis res ecclesiasticas non ad quod institutae sunt, sed ad propria luera, munere linguae vel indebiti obsequii vel pecuniae, largitur vel adipiscitur, simoniacus est.* Quia, ut supra dictum est, iudex spiritualis, si vendit iudicium, facit simoniam. Sed licet iudex spirituali aliquid munus accipere pecuniae, vel alicujus hujusmodi, ut dicitur extra de simonia, cap. *Etsi quaestiones*. Ergo simonia non semper committitur per munus a manu.

2. Praeterea, Papa potest etiam munus a manu suscipere pro aliquo spirituali. Sed, ut quidam dicunt, Papa non potest committere simoniam, maxime cum aliqua persona ecclesiastica; quia res Ecclesiae sunt suae. Ergo non semper committitur simonia per munus a manu.

3. Praeterea, Gregorius dicit (lib. 4 Epistol., indict. 11, epist. 18): *Ecclesiasticis utilitatibus deservientes dignum est ecclesiastica remuneratione gaudere.* Ergo si datur aliqua praebenda alicui pro obsequio impenso, non est simonia.

4. Praeterea, unusquisque licite potest petere quod sibi debetur de jure. Sed ordinato, qui non habet beneficium competens, tenetur de jure ordinator ejus providere. Ergo non peccat, si petat beneficium; et hoc vocatur munus linguae, scilicet rogatio.

5. Praeterea, si fiant preces pro digno, non committitur simonia ex hoc. Sed preces sunt munera linguae, sive fiant pro digno, sive pro indigno. Ergo munus a lingua non semper facit simoniam.

6. Praeterea, hypocritae faciunt bona spiritualia propter laudes hominum, et tamen non dicuntur simoniaci. Ergo munus a lingua non facit simoniam.

7. Praeterea, sicut amor pecuniae est cupiditatis, ita amor consanguineorum est carnalitatis. Sed si intuitu pecuniae detur alicui praebenda, est simonia. Ergo similiter si detur intuitu consanguinitatis; et tamen ibi non est aliquis praedictorum modorum; ergo sunt insufficientes.

8. Praeterea, in commutationibus etiam dignitatum vel ecclesiasticorum beneficiorum committitur simonia. Sed ibi non est aliquid munus. Ergo etc.

9. Praeterea, aliqui praelati recipiunt fructus Ecclesiarum vacantium, et postea conferunt, retenta sibi parte proventus; in quo non videtur aliquid munus esse; et tamen est ibi simonia. Ergo etc.

Solutio. Respondeo dicendum, quod simonia, ut dictum est, consistit in emptione et venditione spiritualium, vel eorum quae sunt eis annexa. Emptio autem vel venditio consistit non solum in datione et acceptione pecuniae, sed omnium eorum quorum potest pretium numismate mensurari: in his enim est liberalitas, secundum Philosophum. Constat autem quod in eisdem est liberalis datio, et venditio, quae est contraria. Omnis autem temporalis commodi pretium potest numismate mensurari; et ideo quicumque pro aliquo temporali commodo dat aliquid spirituale, vel annexum, simoniam committit. Bonum autem temporale quod potest aliquis ab alio expectare, vel est ex parte animae, sicut amicitia aut favor aliquis; et quantum ad hoc est munus a lingua: vel ex parte corporis, sicut aliquis actus corporaliter exercitus, vel obsequium aliquid exhibitum; et quantum ad hoc est munus ab obsequio: vel est aliquid exteriorum bonorum; et sic est munus a manu (1), quod consistit in exterioribus bonis. Quantum ad primum committitur simonia per munus a lingua, quia lingua opinionem exprimit, et gratiam conceptam; quantum ad secundum per munus ab obsequio; quantum ad tertium per munus a manu.

Ad primum ergo dicendum, quod Ecclesiae iudicium est quantum ad exteriora: et quia non est probabile quod animus iudicis spiritualis flectatur ad aliquid faciendum pro parvo munere, ideo in parvis muneribus iudici datus non iudicat simoniam committi. Sed apud Deum, qui cor videt, simonia est et in parvis et in magnis muneribus, si animus iudicis ex eis flectatur.

Ad secundum dicendum, quod opinio illa erro-

(1) Al. sicut obsequium aliquid exhibitum (quod omittitur paulo supra) vel consistit etc.

nea est. Si enim Papa pro aliquo spirituali munus acciperet, simoniam committeret sicut et alius homo: quia sub Petro, cui Papa succedit, simoniae vitium damnationem inchoavit in novo Testamento: et quamvis res Ecclesiae sint aliquo modo Papae, non sunt tamen ejus omnibus modis habendi, sicut illud quod ad manum habet. Non est autem dubium quod simoniam committeret, si quis aliquid spirituale debitori suo daret, ut quod suum est recuperaret; et ita etiam in proposito Papa a simonia non excusaretur, si (quod absit) spiritualia pro temporalibus rebus Ecclesiarum daret.

Ad tertium dicendum, quod obsequium aut est honestum, aut inhonestum. Si quidem sit honestum obsequium, ex ipso obsequio quandoque redditur homo dignus beneficio ecclesiastico, sicut et aliis bonis operibus; et tunc si pactio non intervenit, potest absque simonia beneficium ecclesiasticum dare ei qui obsecutus est, ut non habeatur oculus ad obsequium principaliter, sed ad dignitatem personae; et sic loquitur Gregorius. Si autem sit inhonestum, tunc est omnino simonia.

Ad quartum dicendum, quod munus linguae duplex est: vel quod in ipso actu linguae consistit, sicut laus; vel quod ex lingua initium sumit, sicut cum quis ex hoc quod precibus alicujus satisfacit, favorem expectat. Qui enim dat aliquid spirituale pro favore vel laude acquirenda, non est dubium quin simoniam committeret. Quando ergo preces fiunt pro indigno, satis apparet quod nihil aliud movet nisi favor, aut etiam periculum evitandum: quia etiam carere malo quoddam bonum est, ut dicit Philosophus (in 3 Ethic., cap. 6 vel 7). Et ideo quando fiunt preces pro indigno, vel aliquo potente qui periculum comminatur, quae dicuntur preces armatae, manifeste simonia committitur, si propter hoc beneficium ecclesiasticum detur. Si autem pro digno fiant quantum ad iudicium hominum; probabile est quod dans magis moveatur intuitu dignitatis personae quam favore precum; et ideo non reputatur simonia. Si tamen principaliter moveatur favore precum, vel timore rogantis; quantum ad divinum iudicium simoniam committit et rogatus et rogans, si hoc intendat, sive aliquis pro se roget, sive pro alio. Potest enim aliquis pro se petere si dignus sit, beneficium ecclesiasticum non habens curam animarum, si indiget; sed non si habeat curam animarum, quia praesumptuosus est. Nec tamen est simonia nisi pro tanto quod ex ipsa praesumptione indignus reddatur; et tunc preces suae ex hoc ipso quod rogat, pro indigno fiunt.

Et per hoc patet solutio ad quintum.

Ad sextum dicendum, quod emptio et venditio in quibus simonia consistit, sunt voluntariae communicationes, quia ex consensu utriusque fiunt. Sed hypocrita per ea quae facit, favorem humanum sibi usurpat per modum furti, quod est involuntaria communicatio; et ideo, proprie loquendo, simoniam non committit.

Ad septimum dicendum, quod ille qui dat ratione consanguinitatis praebendam alicui principaliter: aut intendit temporale bonum illius cui datur, et non alterius; et sic peccat graviter, sed simoniam non committit, quia non vendit, cum nihil accipiat: aut intendit aliquid bonum in seipsum redundans, sic quod magnificetur per hoc, et nobilitetur domus sua; vel quod ipse in consanguineis

sit fortior; et sic ipse aliquid accipere sperat pro quo spiritualia dat, et simoniam committit; et ducitur ad id munus in quo continetur commodum quod ex tali datione sperat.

Ad octavum dicendum, quod in tali permutatione est simonia, si pro aliquo terreno commodo utriusque, vel alterius, talis commutatio fiat; si autem pro aliquo spirituali, utpote quia hic in illo loco melius possit Deo servire, non est simonia; unde tunc potest fieri commutatio ex auctoritate Episcopi dioecessani.

Ad nonum dicendum, quod in hoc distinguendum est: quia si ante donationem praebendae preventus percipiat pro aliqua justa causa, et non intervenit aliqua conventio cum eo cui dare disponit, non est simonia; si autem pactio intervenit, ut ante receptionem, vel post accipiat, simoniaceum est.

Expositio textus.

Neque ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum surrogare: non quia ordinem non receperit, sed quia male promotus est; quod contingit dupliciter. Uno modo ex parte ordinantis, sive cum est haereticus, sive simoniacus, vel quocumque alio modo ab Ecclesia separatus, et sic est in proposito: sive cum ordinatur a non suo Episcopo sine licentia et auctoritate proprii Episcopi; et tunc debet deponi, nisi Episcopus ponat spem in rehabilitatione alterius Episcopi, sicut de beato Epiphano in epistola sua (apud Hieronymum) legitur; sive ordinetur ab Episcopo qui abrenuntiavit officio et loco. Si enim officium sibi retinuerit, loco abrenuntians, potest conferre minores ordines, et de licentia Episcopi etiam majores. Alio modo est (1) male promotus, quia non promovetur sicut debet: quod contingit dupliciter. Primo, quia furtive accipit ordinem, ut cum accipit duos ordines sacros una die, vel unumquemque sine licentia Episcopi; et poena talium est depositio; et tunc si fuit super hoc lata excommunicatio, solus Papa potest cum eo dispensare: si autem non fuit, potest etiam Episcopus dispensare, praecipue in minoribus ordinibus, vel si claustrum intraverit. Secundo, quia praetermittit aliquem ordinem; et tunc, si ex malitia facit, debet deponi, quamvis characterem recipiat; si vero ignoranter, debet sibi imponi poena ab Episcopo, et interim caret executione ordinis, quousque ordinem praetermissum recipiat.

Quisquis horum alterum vendit sine quo alterum non habetur, neutrum vendere derelinquit. Hoc est intelligendum de illis quorum unum quod venditur, ordinatur ad alterum, quod sub pretio cadere non potest: sic beneficia ecclesiastica sunt ordinata ad ministrorum Ecclesiae sustentationem; et sic non potest ministrari (2) de jure patronatus, quod per se non venditur, quamvis transeat cum venditione villae; quia dominium villae non est ordinatum ad jus patronatus.

Simoniaca autem haeresis tripartita est distinctio. Simoniacus proprie dicitur qui est reus hujus peccati, vel dando vel accipiendo aliquid sacrum pro pretio. Contingit autem quandoque in ipsa datione simoniam intervenire per mediatore

(1) Al. etiam.

(2) Forte iustari.

altero, vel utroque ignorante; et tunc fit simoniae ordinatio, quamvis non sit simoniacus qui ordinat vel ordinatur. Quandoque etiam potest esse simoniacus ex alia causa, et nullum vitium ex ipsa datione spiritualium intervenire; et tunc non simoniace ordinatur aliquis, quamvis sit simoniacus vel ordinatus; et secundum hoc distinguuntur modi in littera positi.

Sacri canones sanxerunt etc. Hic nota, quod tria tempora sunt observanda in ordinibus. Primo tempus aetatis ordinandi: circa quod sciendum est quod secundum antiqua jura a septimo anno usque ad duodecimum potest accipere omnes minores ordines: a duodecimo usque ad vigesimum primum potest recipere acolythatum et subdiaconatum, ita quod in vigesimoprimo subdiaconatum recipiat; in vigesimo sexto potest recipere diaconatum, in trigesimo presbyteratum; et postmodum potest fieri Episcopus. Sed nunc abbreviatum est tempus: quia subdiaconatum potest recipere quando pervenerit ad annos discretionis, ut possit cognoscere votum continentiae, et presbyter fieri in vigesimo quinto anno; et diaconatum circa vigesimum primum annum (et praecipue in religiosis): Episcopus au-

tem in trigesimo anno. Secundo debet considerari tempus determinatum anni, in quo fiunt ordines: circa quod sciendum est, quod majores ordines in sex temporibus anni possunt celebrari, scilicet; in quatuor sabbatis quatuor temporum, et in sabbato ante dominicam de Passione, et in vigilia Resurrectionis. Papa tamen in die dominico et festis praecipuis confert subdiaconatum; et in his etiam diebus quibus Episcopus potest conferre minores ordines. Episcopi autem in die dominico consecrandi sunt. Tertium tempus est distantia inter ordines suscipiendos: circa quod sciendum est, quod aliquis potest accipere omnes minores ordines una die; non tamen unum de minoribus cum subdiaconatu, nec duos de majoribus simul. Potest tamen in dominica consecrari in Episcopum qui praecedenti die factus est sacerdos. De illis autem qui gradatim ad clericatum accedunt, sciendum est, quod possunt in octo annis recipere omnes ordines; ita quod in primis duobus recipiant minores, in aliis quinque tres majores. Monachus tamen possit omnes recipere per annum, et etiam alii dispensative propter necessitatem Ecclesiae.

DISTINCTIO XXVI.

De sacramento conjugii, cujus institutio et causa ostenditur.

Cum alia sacramenta post peccatum et propter peccatum exordium sumpsissent, matrimonium sacramentum etiam ante peccatum legitur institutum a Domino, non tamen ad rene-dium, sed ad officium. Refert enim Scriptura Gen. 2, in Adam missa sopore, atque una de costis ejus sumpta, et exinde muliere formata, virum, in spiritu intelligentem ad quem usum mulier facta esset, post extasim prophetice dixisse: «Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea: propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae; et erunt duo in carne una.»

De duplici institutione conjugii.

Conjugii autem institutio duplex est. Una ante peccatum ad officium facta est in paradiso, ubi esset torus immaculatus et nuptiae honorabiles, ex quibus sine ardore conciperent, sine dolore parerent: altera post peccatum ad remedium facta extra paradysum propter illicitum motum devilandum. Prima ut natura multiplicaretur; secunda ut natura exciperetur, et vitium cohiberetur. Nam et ante peccatum dixit Deus (Gen. 1, 28): Crescite, et multiplicamini; et post peccatum omnibus pene hominibus per diluvium consumptis. Quod vero ante peccatum institutum fuerit conjugium ad officium, post peccatum vero ad remedium concessum, Augustinus testatur, dicens (super Gen. ad litteram, lib. 9, cap. 7): «Quod sanis est ad officium, aegrotis est ad remedium. Infirmas enim continentiae, quae est in carne per peccatum mortua, ne cadat in ruinam flagitiorum, excipitur honestate nuptiarum.» Si vero non peccasset primi homines, sine carnis incentivo ac fervore libidinis ipsi ac successores eorum convenirent. Et sicut remunerabile est aliquid bonum opus, sic coitus eorum bonus esset et remunerabilis. Quia vero propter peccatum letalis concupiscentiae lex membris nostris inhaesit, sine qua carnalis non fit commixtio; reprehensibilis est et malus coitus, nisi excusetur per bona conjugii.

Quando secundum praecipuum, quando secundum indulgentiam contractum sit conjugium.

Prima institutio habuit praecipuum, secunda indulgentiam. Dilicimus enim ab Apostolo (1 Corinth. 7), humano generi propter vitandam fornicationem indultum esse conjugium. Indulgentia vero, quia meliora non eligit, remedium habet, non praenium; a quo si quis declinaverit, meretur exitiale iudicium. Quod secundum indulgentiam conceditur, voluntarium

est, non necessarium; alioquin transgressor esset qui illud non faceret. Et potest sane intelligi illud sub praecipuo dictum hominibus primis ante peccatum (Gen. 1, 28): «Crescite et multiplicamini;» quo etiam post peccatum tenebantur usquequo est facta multiplicatio, post quam secundum indulgentiam matrimonii contractus fuit (1). Ita etiam post diluvium, quo universum pene humanum genus deletum est, secundum praecipuum dictum est illis Noe (Gen. 9, 1): «Crescite, et multiplicamini.» Multiplicato vero homine, secundum indulgentiam contractum est, non secundum imperium.

Quibus modis accipiatur indulgentia.

Indulgentia autem diversis modis accipitur; scilicet pro concessione, pro remissione, pro permissione. Et est permissio in novo testamento de minoribus bonis, et de minoribus malis. De minoribus bonis est conjugium, quod non meretur veniam, sed est in remedium. De minoribus malis, id est de venialibus, est coitus qui fit causa incontinentiae. Illud, scilicet conjugium, indulgetur, id est conceditur; istud vero, id est coitus talis, permittitur, id est toleratur, ita quod non prohibetur.

Quod nuptiae sint bonae.

Fuerunt autem nonnulli haeretici nuptias detestantes, qui Taltani appellati sunt: hi nuptias omnino damnant, ac pares fornicationibus alioque corruptionibus faciunt, nec recipiunt in suorum numero conjugio utentem marem vel feminam (Ex Augustino lib. de Haeresibus, haer. 25). Quod autem res bona sit conjugium, non modo ex eo probatur quod Dominus legitur conjugium instituisse inter primos parentes, sed etiam quod in Cana Galilaeae nuptiis interfuit Christus, easque miraculo commendavit, aqua in vinum coaversa; qui etiam postea virum dimittere uxorem prohibuit, nisi causa fornicationis. Apostolus etiam ait (1 Corinth. 7, 36): «Virgo non peccat, si nubat.» Constat ergo rem bonam esse matrimonium; alioquin non esset sacramentum: sacramentum enim sacrum signum est.

Cujus rei sacramentum sit conjugium.

Cum ergo conjugium sacramentum sit, et sacrum signum est, et sacrae rei, scilicet conjunctionis Christi et Ecclesiae,

(1) Forte matrimonium contractum fuit.

sicut ait Apostolus (Ephes. 5, 31): «Scriptum est (inquit): «Relinquet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae; et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo et in Ecclesia.» Ut enim inter conjuges conjunctio est secundum consensum animorum, et secundum permixtionem corporum; sic Ecclesia Christo copulatur voluntate et natura, quia idem vult cum eo, et ipse formam sumpsit de natura hominis. Copulata est ergo sponso spiritualiter et corporaliter, id est caritate ac conformitate naturae. Hujus utriusque copulae figura est in conjugio. Consensus enim conjugum copulam spirituales Christi et Ecclesiae, quae fit per caritatem, significat; commixtio vero sexuum illam significat quae fit per naturae conformitatem.

Qualiter intelligendum sit illud: Mulier illa non pertinet ad matrimonium cum qua non est commixtio sexuum.

Inde est quod quidam doctorum dixerunt, illam mulierem non pertinere ad matrimonium quae non experitur carnalem copiam: At enim Augustinus (1) (et habetur in Decr. 27, quaest. 2, cap. 2) «Non est dubium:» «Non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium cum qua do-

(1) Apud Augustinum non occurrit; et summam esse sententiam Leonis quae cap. Cum societas ibidem subjungitur, appendix notat. Sumpsum est autem caput istud ex epis. 90 Leonis ad Rusticum (Ex edit. P. Nicolai).

«celur non fuisse commixtio sexus.» Item Leo Papa: «Cum societas nuptiarum ita a principio sit instituta, ut praeter commixtionem sexuum non habeat in se Christi et Ecclesiae sacramentum, non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium in qua docetur non fuisse nuptiale mysterium.» Item Augustinus (lib. de bono Conjug., cap. 18): «Non est perfectum conjugium sine commixtione sexuum.» Hoc si secundum superficiem verborum quis acceperit, inducitur in errorem tantum ut dicat, sine carnali copula non posse contrahi matrimonium, et inter Mariam et Joseph non fuisse conjugium, vel non fuisse perfectum; quod nefas est sentire. Tanto enim sanctius fuit aliquid perfectius, quanto a carnali opere immanius. Sed superius posita, ea ratione dicta intelligendum est, non quin pertineat mulier illa ad matrimonium cum qua non est permixtio sexuum, sed non pertineat ad figuram conjunctionis Christi et Ecclesiae. Figuratur enim illam unionem Christi et Ecclesiae quae est in caritate, sed non illam quae est in naturae conformitate. Est ergo et in illo matrimonio typus conjunctionis Christi et Ecclesiae; sed illius tamen qua Ecclesia Christo caritate unitur, non illius qua per susceptionem carnis capiti membra uniantur. Nec ideo tamen minus sanctum est conjugium: quia, ut ait Augustinus (loc. cit.), in nuptiis plus valet sanctitas sacramenti quam feconditas ventris. Est etiam conjugium signum spiritualis conjunctionis, et dilectionis animorum, qua inter se conjuges uniri debent; unde Apostolus ait (Ephes. 5): «Viri diligitate uxores vestras ut corpora vestra.»

Divisio textus.

Postquam determinavit Magister de sacramento ordinis, quod ordinatur ad spirituales multiplicationem Ecclesiae, hic incipit determinare de matrimonio, quod ordinatur ad materiale, multiplicationem fidelium; et dividitur in partes duas: in prima determinat de matrimonio; in secunda de personis contrahentibus matrimonium, 34 distinct., ibi: *Nunc superest attendere quae personae sint legitimae ad contrahendum matrimonium.* Prima in duas: in prima determinat ea quae pertinent ad matrimonium, inquam est sacramentum; in secunda determinat causas matrimonii, 27 distinct., ibi: *Post hoc advertendum est quid sit conjugium.* Prima in duas: in prima determinat de institutione matrimonii; in secunda significationem ipsius: haec enim duo omnibus sacramentis communia sunt, ibi: *Cum alia sacramenta etc.* Circa primum tria facit: primo ostendit duas matrimonii institutiones; secundo ostendit differentiam illarum, ibi: *Prima institutio habuit praecipuum; tertio excludit quendam errorem qui potest ex praedictis habere occasionem, ibi: Fuerunt autem nonnulli haeretici nuptias detestantes.* Circa secundum duo facit: primo ostendit differentiam inter secundam institutionem et primam, per hoc quod prima fuit in praecipuo, secunda habuit indulgentiam (1); secundo ostendit qualiter haec indulgentia sumatur, ibi: *Indulgentia autem diversis modis accipitur.*

Cum ergo conjugium sacramentum sit, sacrum signum est, et sacrae rei. Hic determinat de significatione matrimonii; et circa hoc duo facit: primo determinat matrimonii significationem; secundo excludit quendam falsam opinionem, quae ex praedictis ortum habuit, ibi: *Inde est quod quidam doctorum dixerunt, illam mulierem non pertinere ad matrimonium quae non experitur carnalem co-*

(1) Al. indignationem.

S. Th. Opera omnia. V. 7.

pulam. Circa quod tria facit: primo ponit illa quae videntur esse pro dicta opinione; secundo ostendit opinionem esse falsam, ibi: *Hoc ergo si secundum verborum superficiem quis acceperit, inducitur in errorem; tertio respondet ad probationem, ibi: Sed superius posita, ea ratione dicta intelligendum est etc.*

QAESTIO I.

Hic est duplex questio. Prima de matrimonio secundum quod est in officium naturae. Secunda de eo secundum quod est sacramentum.

Circa primum quaeruntur quatuor: 1.º utrum matrimonium sit naturale; 2.º utrum nunc sit in praecipuo; 3.º utrum actus ejus sit licitus; 4.º utrum possit esse meritorius.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum matrimonium sit naturale.
(3 cont. Gent., cap. 125.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod matrimonium non sit naturale. Quia jus naturale est quod natura omnia animalia docuit. Sed in aliis animalibus est conjunctio sexuum absque matrimonio. Ergo matrimonium non est de jure naturali.

2. Praeterea, id quod est de jure naturali, invenitur in hominibus secundum quemlibet eorum statum. Sed matrimonium non fuit in quolibet statu hominum: quia, sicut dicit Tullius in principio Rhetor. (sive de Invent., lib. 1), homines a principio silvestres erant, et tunc non scivit proprios liberos, nec certas nuptias, in quibus matrimonium consistit. Ergo non est naturale.

3. Praeterea, naturalia sunt eadem apud omnes. Sed non eodem modo est matrimonium apud omnes, cum pro diversis legibus diversimode matrimonium celebretur. Ergo non est naturale.